

REFLECTIE INSTRUMENT

Onderwijskundig leiderschap

Inleiding

Ga voor elk van de thema's na in welke mate dit op jou, op jullie van toepassing is en in welke opzichten jij en je team hierin kunnen groeien.

Hoe zit het met de spreiding van het leiderschap; wie neemt ten aanzien van welk thema het voortouw en hoe zorg je voor verbinding, afstemming en samenwerking binnen en tussen de thema's? Ten aanzien van welk thema heb je, of heeft het team welke leervraag? Ga eventueel eerst na welke thema's voor jullie context, of op dit moment, relevant zijn. Of wijzig de toelichting op een manier dat deze voor jullie context past.

Na het instrument volgt een korte toelichting op de relevantie van elk van de thema's.

Reflectie

1. Visie op beroep

We hebben een expliciete visie op het beroep waartoe we opleiden, de kenmerken van de bij ons afgestudeerde studenten: welke accenten leggen we waarom en wat maakt de bij ons afgestudeerde studenten anders dan studenten die bij andere opleidingen zijn afgestudeerd? Dat is ook een gedeelde visie, een gezamenlijk beeld van de kwaliteiten die we bij onze studenten beogen. We kunnen aanwijzen waar in de opleiding we dat accent leggen en in welke opzichten dit eventueel verbeterd zou kunnen worden. Ik stimuleer deze reflectie ook bij het team.

2. Blik naar buiten

We weten in welk opzichten en in welke mate ons aanbod van opleidingen, ons opleidingsprogramma past bij de ontwikkelingen in het werkveld en ook waarom en hoe we dit aanbod zouden kunnen aanpassen (uitbreiden, integreren, samenvoegen etc.) om aan ontwikkelingen in het werkveld tegemoet te komen. Of omgekeerd, we begrijpen waarom de aanpassingen die we op dit moment realiseren van belang zijn in context van ontwikkelingen in de beroepspraktijk. Ik stimuleer collega's in de blik naar buiten; in het bijhouden van ontwikkelingen in het werkveld en de integratie daarvan in ons aanbod.

3. Externe partners

We hebben een visie op de wijze waarop we met externe partners in het werkveld of in de onderwijsskolom zouden kunnen samenwerken. We weten met welke externe partners waarom samenwerken of zouden willen samenwerken (in het toetsen van ons aanbod, in het samen opleiden, in het regelen van stages etc.); we hebben scherp wat de kwaliteit is van ons netwerk, de regionale / (inter) nationale context waarbinnen we opereren. Ik stimuleer collega's om dit netwerk aan te spreken en uit te breiden in het ontwikkelen, uitvoeren en organiseren van het onderwijs.

4. Afgestudeerden

We kunnen onderbouwen dat de kwaliteiten van onze afgestudeerden op niveau zijn. We checken of laten regelmatig de tevredenheid checken: over onze studenten bij het 'afnemend' werkveld en bij onze alumni over de opleiding. We hebben dus een beeld van wat het werkveld van onze studenten vindt en van hetgeen alumni achteraf van de opleiding vinden. Samen met de collega's prioriteer ik gewenste aanpassingen en stimuleer ik dat deze aanpassingen ook gerealiseerd worden.

5. Programma

We hebben een gedeelde visie op de manier waarop we opleiden, waarop we studenten laten leren. We kunnen uitleggen wat de sterke en minder sterke punten zijn van onze opleidingen, van ons opleidingsprogramma op hoofdlijnen maar ook gezien specifieke onderdelen (cursussen, modules of vakken). We kunnen toelichten wat de leerroute is die onze studenten doorlopen en wat kenmerkend is van die leerroute. We sturen op een doordacht programma dat bijvoorbeeld voorziet in een opbouw, in herhaling en ook flexibel is waar dat nodig en wenselijk is. Daarnaast moet het programma (inclusief de toetsing) studeer-, doceer-, organiseer- en betaalbaar zijn; daar houden we expliciet rekening mee. We weten waarom welke onderdelen van de opleidingen verbetering behoeven. Ik daag collega's uit om het programma te optimaliseren en voorzie daarbij in een eventuele ondersteuningsbehoefte.

Reflectie

Reflectie

6. Didactiek

We hebben een visie op de kwaliteit die onze docenten dagdagelijks in het contact met studenten leveren, de manier waarop ze lesgeven en de begeleiding waarin ze voorzien. Dat geldt ook voor de wijze waarop studenten in de praktijk, bijvoorbeeld tijdens een stage, begeleid worden. Ik maak dit laagdrempelig bespreekbaar en faciliteer in professionaliseringsmogelijkheden. Ik heb ook een beeld van wat onze docenten nodig hebben om in goed onderwijs, om in goede begeleiding te kunnen voorzien en hoe ze daarin ook kunnen verschillen afhankelijk van achtergrond en ervaring.

7. Toetsing

We hebben een gedeelde visie op toetsing; op de mate waarin en de manier waarop we studenten beoordelen en we beslissen over hun vorderingen en voortgang. We hebben ook een beeld van de wijze waarop die visie concreet uitgewerkt kan worden in een toetsprogramma en toetsvormen en de wijze waarop die visie een beroep doet op toetsbekwaamheid. Ik stimuleer dat de toetsing voldoet aan gewenste criteria (bijvoorbeeld validiteit en betrouwbaarheid). De wijze waarop we toetsen moet daarnaast studeer-, doceer-, organiseer- en betaalbaar zijn; daar stuur ik op.

8. Professionalisering en kwaliteitszorg

Voor ons is kwaliteitszorg datgene wat hiervoor aan bod is gekomen: in context van elk van bovenstaande categorieën zorgen we dat er geëvalueerd wordt en er gerichte actie wordt ondernomen daar waar de resultaten te wensen overlaten. Als het gaat om evaluatie vind ik het vooral belangrijk dat het goede gesprek tussen betrokkenen plaatsvindt waarin de verbeterwensen besproken worden. Ik help vervolgens bij het prioriteren van de verbeterwensen, stuur op eigenaarschap en monitor met het team de voortgang. Ook voorzie ik in professionaliseringsmogelijkheden binnen de beschikbare middelen.

Relevantie van elk thema

1. Visie op beroep

De visie op het beroep in combinatie met de unieke kenmerken van de bij jullie afgestudeerde studenten, geeft richting en is van belang in het maken van keuzes in het onderwijsprogramma, in de toetsing van studenten etc. Het bepaalt ook hoe je je wenst te onderscheiden van andere opleidingen. Waar leg je waarom welke nadruk of besteed je ergens veel of weinig tijd aan? Het geeft ook richting aan het professionaliseringsbeleid; welke kennis en expertise hebben we in de nabije toekomst ook of nog meer nodig?

2. Blick naar buiten

De blik naar buiten hangt nauw samen met de visie op het beroep; een visie die ook bepaald wordt door de ontwikkelingen in het werkveld. Die blik naar buiten is belangrijk in het zorgen voor een responsieve of wendbare opleiding; een opleiding die kan meebewegen met de ontwikkelingen die in het werkveld spelen.

3. Externe partners

De blik naar buiten is eigenlijk slechts een primaire vorm van afstemming op het werkveld, de beroepspraktijk. Meer ingrijpend zijn verder gaande vormen van samenwerking in het gezamenlijk opleiden. Ook te denken aan het stimuleren van hybride docenten: docenten die deels ook nog in het werkveld werken naast dat ze docent zijn. Het omhelst meer dan het organiseren van een gastles om studenten goed voor te bereiden op de toekomstige beroepspraktijk. Naast externe partners in het werkveld kan het ook gaan om samenwerking met externe partners in de onderwijskolom; contacten in het onderwijs dat studenten hiervoor hebben genoten of contacten in eventuele vervolgopleidingen. Samenwerking met deze partners is relevant voor het realiseren van een soepele overgang en flexibel en wendbaar opleiden van professionals.

4. Afgestudeerden

Afgestudeerden bieden een spiegel over de kwaliteit van de opleiding. Zijn ze voldoende voorbereid op de praktijk? Wat hebben ze bijvoorbeeld gemist? Contact met alumni is als het ware een manier om die blik naar buiten te realiseren.

5. Programma

Het lijkt vanzelfsprekend dat het programma, de leerroute, de studenten in staat stelt zich in de gewenste eindkwalificaties te bekwamen. En dat dit programma ook realiseerbaar is, niet alleen voor studenten, ook voor docenten of gezien de beschikbare middelen. Toch is dit geenszins altijd vanzelfsprekend. Het vergt lef en moed om te durven kiezen, om bijvoorbeeld een overvol programma te voorkomen. Daarnaast luistert de sturing van een team in het herontwerpen van het programma nauw. Wat heeft het team nodig en wat is de kwaliteit van het ontwerp? Is het bijvoorbeeld conform de visie en uitgangspunten ontworpen en in welk opzicht dan?

6. Didactiek

Docenten en begeleiders maken het programma in de praktijk waar, eventueel in samenwerking met externe partners. Gebeurt dit ook inderdaad zoals het bedoeld is? Is de didactiek afgestemd op wat studenten in verschillende fasen en uitgaande van diversiteit in achtergronden, nodig hebben? Lijken ook vanzelfsprekendheden, maar het bespreekbaar maken van de kwaliteit waarmee wordt opgeleid, is dat niet altijd.

7. Toetsing

De manier waarop jullie toetsen zegt iets over wat jullie belangrijk vinden. Hoe geven jullie in de opleiding gestalte aan de verschillende functies van toetsen (summatief, formatief en evaluatief) en is dat wenselijk en werkbaar voor de betrokkenen? Een heldere visie op toetsing geeft richting aan het leerproces van studenten én aan het onderwijsontwerp. Als onderwijskundig leider is het van belang het gesprek over kwaliteit, criteria en interpretatie van resultaten te stimuleren, en te zorgen voor consistentie tussen visie, programma en toetspraktijk.

8. Professionalisering en kwaliteitszorg

Kwaliteitszorg is niet alleen het verzamelen van data of het naleven van procedures, maar vooral het voeren van betekenisvolle gesprekken over wat goed gaat en beter kan. Kwaliteitszorg is bij voorkeur cyclisch en collectief: feedback, resultaten en ervaringen worden besproken, geïnterpreteerd en omgezet in gerichte verbeteracties. Onderwijskundig leiderschap toont zich hier in het vermogen om leren te verbinden met beleid: professionaliseringsactiviteiten zijn niet willekeurig, maar volgen uit een gedeelde visie en uit concrete onderwijskundige opgaven. Daarmee wordt

professionalisering niet een randvoorwaarde, maar een strategisch middel om de kwaliteit van het onderwijs continu te versterken.

Leiders stimuleren reflectie, faciliteren ruimte voor ontwikkeling en modelleren zelf het leren dat zij van anderen verwachten.

ONDERWIJSKUNDIG LEIDERSCHAP

Meer weten?

Ilona Mathijsen

ilona.mathijsen@metis-onderwijsadvies.nl

06 - 81115012

REFLECTIE INSTRUMENT

Onderwijskundig leiderschap

METIS >
onderwijsadvies

Download